

Riktlinjer för visseblåsarfunktion i Kils kommunkoncern

BAKGRUND

Visselblåsarlagen (lagen [2021:890] om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden) genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten ("visselblåsardirektivet") i svensk rätt.

Visselblåsarlagens regler om interna rapporteringskanaler och förfaranden samt information som ska lämnas i det sammanhanget tillämpas för kommuner och kommunala bolag från och med den 17 juli 2022.

INLEDNING

Visselblåsarlagen gäller vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Lagen gäller även vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som strider mot en direkt tillämplig unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för visseblåsardirektivet, mot en lag eller andra föreskrifter som genomför en sådan unionsrättsakt eller som motverkar målet eller syftet med bestämmelserna i en sådan unionsrättsakt. De unionsrättsakter som omfattas räknas upp i en bilaga till visseblåsardirektivet. Det gäller till exempel bestämmelser inom områdena offentlig upphandling, miljöskydd, livsmedelssäkerhet, folkhälsa och skydd av privatlivet och personuppgifter.

En rapporterande person har enligt lagen ett skydd mot repressalier och mot hindrande av rapportering. Den som rapporterar får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt sin tystnadsplikt, under förutsättning dels att personen vid rapporteringen hade skälig anledning anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet, dels att

rapporteringen inte innefattar ett uppsåtligt röjande av uppgift som inte omfattas av grundlagsskyddad meddelarfrihet. För båda skydden gäller som ytterligare förutsättning att den rapporterande personen hade skälig anledning anta att informationen om missförhållandena var sann vid tidpunkten för rapporteringen.

Det är endast de personkategorier som anges i visselblåsarlagen som har möjlighet att rapportera med skydd av lagen. Dessa kategorier är, något förenklat, arbetstagare, den som söker arbete, den som söker eller utför volontärarbete eller praktik, inhyrda arbetstagare, egenföretagare som söker eller utför uppdrag, personer som ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan och aktieägare som är verksamma i aktiebolaget. Skyddet gäller även efter att personen har lämnat verksamheten. Andra personkategorier, som till exempel elever, kunder eller medborgare i allmänhet, kan alltså inte rapportera enligt visselblåsarlagens bestämmelser.

Visselblåsarlagen medför ett antal krav på verksamhetsutövare som kommuner och bolag. Bland annat ska enligt lagen en verksamhetsutövare som vid ingången av kalenderåret hade 50 eller fler arbetstagare inrätta särskilda, interna rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning.

SYFTE

Syftet med dessa riktlinjer är att lägga fast ordningen och organisationen inom kommunkoncernen för de interna rapporteringskanalerna och förfarandena för rapportering och uppföljning, enligt visselblåsarlagens krav.

Enligt 5 kap. 6 § ska verksamhetsutövaren skriftligen dokumentera sina interna rapporteringskanaler och förfaranden.

OMFATTNING

Riktlinjerna gäller Kils kommun och samtliga bolag i koncernen Samhällsnytta i Kil AB.

MISSFÖRHÅLLANDEN AV ALLMÄNT INTRESSE

Lagen omfattar rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram.

Ett personligt missnöje eller klagomål är inte ett visselblåsningsärende.

Visselblåsarfunktionen ska inte heller användas för att rapportera missnöje när det gäller till exempel arbetsmiljö, arbetsledning, lönesättning eller politiska beslut.

Exempel på missförhållanden som lagen kan omfatta är:

- Bedrägeri
- Korruption
- Överträdelse av hälso- och säkerhetsstandarder
- Skador på miljö eller egendom
- Medvetna lagöverträdelse

Ärenden som inte hör hemma i visselblåsarfunktionen skickas vid behov vidare till ordinarie linjeorganisation för att ses över.

KANALER OCH FÖRFARANDEN

Interna rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning enligt visselblåsarlagen ska inrättas och upprätthållas inom kommunkoncernen enligt vad som anges i dessa riktlinjer. Kanalerna och förfarandena ska vara gemensamma för de verksamhetsutövare som ingår i kommunkoncernen.

Enligt visselblåsarlagen (5 kap. 5 §) ska verksamhetsutövaren utse oberoende och självständiga personer eller enheter som ska vara behöriga att på verksamhetsutövarens vägnar

- ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterade personer,
- följa upp (utreda) det som rapporteras, och
- lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterade personer

De som utses får enligt lagen antingen vara anställda hos verksamhetsutövaren eller hos någon som har anlåtts för att hantera rapporteringskanalerna och förfarandena för verksamhetsutövarens räkning.

Det är viktigt att den som rapporterar kan vara trygg med att rapporten tas emot och hanteras på ett objektivt och korrekt sätt. Förutom genom de krav som ställs i visselblåsarlagen, inskräps detta även genom förstärkta regler om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), 32 kap. 3 b §, som innebär att uppgifter om den rapporterade personens identitet omfattas av sekretess men även att sekretess gäller för uppgift som kan avslöja identiteten på en annan enskild, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men.

GEMENSAMMA KANALER OCH FÖRFARANDEN INOM KOMMUNKONCERNEN

Verksamhetsutövarna inom kommunkoncernen delar rapporteringskanaler och förfaranden med varandra genom dels en visselblåsarfunktion enligt nedan, dels en extern funktion för mottagning av rapporter enligt nedan. Verksamhetsutövarna ska använda sig av bägge dessa funktioner för hantering av rapporter enligt visselblåsarlagen.

EXTERN FUNKTION FÖR MOTTAGNING OCH BEDÖMNING AV RAPPORTER

Som ett led i att säkerställa kommunkoncernens rätta fullgörande av skyldigheterna enligt visselblåsarlagen, ska kommunkoncernens parter använda sig av en gemensamt upphandlad, extern mottagningsfunktion. Den externa funktionen ska vara det primära mottagningsstället för tips, bedöma om tips som inkommer kvalificerar som rapport enligt visselblåsarlagen eller inte och hålla erforderliga kontakter med rapporterande personer. Ansvaret för uppföljning (utredning) i anledning av rapport ligger däremot på visselblåsarfunktionen i ledningsstaben. I frågor som angår enskilda rapporter ska den externa funktionen ha sina kontakter med visselblåsarfunktionen, som i sin tur svarar för kontakterna med berörd verksamhetsutövare.

Mottagningsfunktionen nås bland annat via kommunens intranät.

VISSELBLÅSARFUNKTIONEN

Kommunkoncernens visselblåsarfunktion är organisatoriskt placerad i ledningsstaben i Kils kommun.

Kommundirektören utser vilka som ska ingå i funktionen.

Visselblåsarfunktionen består av sådana oberoende och självständiga personer som avses i 5 kap. 5 § visselblåsarlagen. Personerna ska vara anställda i kommunen och vara så få som möjligt för att minimera informationshanteringen kopplad till rapporter. Vid till exempel jäv eller förhinder kan ytterligare personer utses.

De som ingår i visselblåsarfunktionen är behöriga att på verksamhetsutövarens vägnar

1. ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterande personer,
2. följa upp det som rapporteras, och
3. lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterande personer.

NÄRMARE OM UTREDNING/UPPFÖLJNING AV RAPPORTER

Rapporterna ska kunna lämnas skriftligt eller muntligt eller vid ett fysiskt möte. Den rapporterande personen ska få en bekräftelse på att rapporten tagits emot inom sju dagar. Återkoppling ska sedan ges i skälighets omfattning och senast inom tre månader efter bekräftelsen.

Berörd verksamhetsutövare ska vid utredning/uppföljning med anledning av rapport på egen bekostnad ställa information, personal och övriga resurser till visselblåsarfunktionens förfogande i den omfattning och på det sätt som funktionen bedömer vara erforderligt för att genomföra utredningen.

Påståenden eller misstankar som uppkommer om brottsliga gärningar bör överlämnas till brottsbekämpande myndigheter genom polisanmälan i ett så tidigt skede som möjligt.

Skulle förutsättningarna i ett enskilt rapporteringsärende vara sådana att visselblåsarfunktionens oberoende eller självständighet kunde riskeras, till exempel om anmälan innehåller anklagelser mot kommundirektören, ska utredningen/uppföljningen ombesörjas av särskilt anlita extern utredare.

Färdig utredning ska om möjligt lämnas till kommundirektör avseende kommunen respektive till vd alternativt koncern-vd avseende bolagen för vidare handläggning. Åtterapportering ska ske från verksamhetsutövaren till visselblåsarfunktionens, som genom den externa funktionen ansvarar för att återkoppling sker till rapporterande person enligt visselblåsarlagens krav.

INFORMATIONSGIVNING

Information om enskild rapport får delas av visselblåsarfunktionens eller extern part som anlitas för hantering eller utredning i anledning av rapporten endast med iakttagande av de bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som gäller enligt lag och i övrigt endast i den utsträckning som fordras för att visselblåsarlagen och denna riktlinje ska kunna efterföljas. Visselblåsarfunktionens ska, med beaktande av denna begränsning, en gång per år lämna kommunstyrelsen en skriftlig sammanställning med översiktlig information om frekvensen och hanteringen av inkomna rapporteringsärenden, som ett led i kommunstyrelsens uppfyllande av dess uppsiktsplikt enligt kommunallagen (2017:725).